Tečaj XIV. **NOVICE** List 86.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 25. oktobra 1856.

Krompir ali kruh — jajca — merva ali otava — kaj več zaleže ali kaj bolje redí?

V 37. listu nemškega naravoslovskega časnika „Natur“ se bere pretres teh vprašanj. Podamo ga tudi našim bravcem; naj beró, prevdarijo in sodijo.

Zakaj nek — tako se bere v omenjenem časniku — se še zmiraj toliko krompirja sadí, ker je vendar znano, da še zmiraj rad gnjije, če ne na polji, pa v hramih; da ga včasih ne ostane več kot en sam koš, če ga je gospodar tudi pet košev pridelal? Fr. Salm pravi na to vprašanje, da je le stara navada tega kriva; kakor se ga pred 80 leti ni hotel nihče lotiti, da bi ga bil sadil, ga sadí sedaj vse, — kakor ga nekdaj ni hotel nihče jésti, češ, je le za prešiče, tako ga jé sedaj vse. Na svetu je vse le navada, navada pa je železna srajca. Kmetje sadé krompir že tudi zato, ker vejo, da mestjani ne morejo biti brez njega, ga tedaj lahko prodajajo.

Kemija pa, to je, tista vednost in umetnost, ktera vsaki stvari do kože pride, to je, ktera vsako stvar zna na drobno razložiti, in potem zvé, iz česa da je zložena ali kaj da ima v sebi, — kemija ne govorí tako dobro od krompirja, kakor ljudjé mislijo. Ona natanko kaže, da en polovnjak režene moke ima toliko redivnega ali tečnega v sebi kakor sedem polovnjakov krompirja, ali če bi povedali to po domače, bi rekli: če se vsede ljudí okoli jedíla, ki je iz enega polovnjaka režene moke napravljeno, jim bo to jedílo toliko zaleglo, kakor če bi se vsedli okoli sedem polovnjakov skuhanega krompirja.

Semtertje že kupuje bolj ubožno ljudstvo raje kruha kot krompirja, ker mu več zaleže.

Ravno tako ljudjé tudi ne spoznajo še, kakor bi imeli, tečnosti jajc. Ni ga jedíla, ki bi več teknilo, kot jajca. Kmetje ne cenijo še prav jajc, ker bi sicer gotovo vseh v mesto ne znosili na prodaj, ampak bi jih tudi za dom več prihranili zlasti tam, kjer nimajo nič mesenih jedíl. Posebno otrokom, ki bolehajo za bezgavkami ali bramorjem (Skrofeln), kaj dobro dé, ako se jim večkrat mehko kuhano jajce dá.

Obernimo se še h klaji živinski. Znano je, da navadno veljá merva (senó) za veliko boljo klajo kot otava. Če več pa ima klaja lesénega v sebi, toliko manj redí, — kolikor bolj pa zorijo trave na senožetih in kolikor stareje tedaj so, toliko bolj ulesené. Dr. Kaiser je izrajtal, da 100 funtov merve nima več živeža v sebi kakor 72 funtov otave — in vendar se merva dražeje plačuje kot otava. Da se otava večidel v slabejem vremenu kosí kot senó, in da po tem takem večkrat zgubí veliko tečnega, ne more ravno otavi cene jemati; saj tudi merva se spravlja marsikrat v deževnem vremenu; kar otavi ceno pomanjšuje, je le to, da ni za konjsko klajo tako rabljiva kakor je merva.

Tako bereme v 37. listu „Nature“. Je menda marsiktero zerno resnice vmes.

Različna vrednost vina za zdravje človeško.

Že več časa se vé, kako imenitna je tista kislina, ki se v človeških in živinskih kostéh znajde in se fosforna kislina imenuje. Ker so tedaj naše kostí apno s fosforno kislino združeno, in ker je znano, da se v življenji naše kostí počasi zližejo (obnucajo) kakor vsak drug del života, in da se to zlizano spet iznova nadomestiti mora, je tedaj lahko razumeti, da je za kostí kakor sploh za vse piskričaste tkaníne našega života zlo potrebno, da se po živežu vedno donaša životu fosforna kislina. Za tega voljo zvedeni možje (kemikarji) že zdavnej pozvedujejo, ktere jedíla imajo naj več tistih forfornih stvarí, ktere so životu in zdravju neobhodno potrebne.

Od jedíl so se preiskave te obernile tudi na pijače in zlasti na vina.

Že dolgo je znano, da je tisto španjsko vino, ki ga dobivamo iz Malage in ki pod imenom malagaškega vina (Malagawein) slovi po vsem svetu, se kaj dobro prileže in moč dajè ljudem, ki so po dolgi bolezni okrevali. Ker ima pa to vino posebno veliko fosforne kisline v sebi, se je jelo koj na to misliti, da od fosforne kisline bi utegnila njegova krepčavna moč izvirati.

Te misli se je lotil žl. dr. Klecinski, sodniški kemikar, na Dunaji in je začel preiskavati vina ne le: koliko imajo proste kisline, izlečka (Extrakt) in cveta (Alkohol) v sebi, temuč še posebno: koliko imajo fosforne kisline? Zvedil je po teh preiskavah raznih vinskih sort

pervič: da fosforokisla magnezija je vselej in v vsakem vinu, iz kterega koli kraja, ktere koli je sorte, letine in starosti,

drugič: da pa mera te fosforne solí se v različnih vinih zlo spreminja, in da po tem: ali je več ali manj fosforne magnezije v vinu, bi se utegnila veliko bolje dobrota vina določiti kakor po meri izlečka in vinskega cveta.

Dosihmal so se vina z obilno mero izlečka imenovale „težke“ vina, vina z obilno mero cveta, pa „močne“ vina, — vina z malo izlečka se zovejo „lahke“ vina, z malo cveta pa „nizke“ vina. Vino, če je težko in pa nizko, se imenuje oljnato, polno; če pa je lahko in nizko, se zove prazno, nima nič v sebi.

Zraven tega jih cenijo po meri kisline in jim pravijo: kisle, rezne (herbe) in gladke (milde) vina. Vse te sorte imajo svoje dobro.

Sedaj pa pride k vsem tem še četerti razloček, namreč po meri fosforne kisline. Take vina se prileżejo posebno ljudém, ki so prestali kako dolgo bolezen ali še bolehajo in hujšajo, ker se jim je bolezen zasedla v kostí, bezgavke ali čutnice. Dr. Klecinski je razodel v tem veliku zanimivega in zavolj obilne fosforne kisline ljudém, ki so okrevali po dolgočasni bolezni, hvali ogerske vina kakor Malagaško *).

Gospodarske skušnje.

(Zoper glive ali gobe, ktere iz lesénih tál ali vrat ali kjer koli drugod iz lesovja rastejo) ni boljšega pripomočka po skušnjah gosp. fajmoštra Kan-

*) Dober Dolenec (dobro dolensko vino) slovi tudi že od nekdaj kot posebno „zdravo vino“. Znamenito bi bilo, da bi ga nam gosp. dr. Klecinski preiskal; kaj velja, da mu morebiti tudi fosforna kislina to dobro lastnost daje! Vred.

duša v Običtavi kakor je kuhinska sol. „V mojem farovžu“ — se bere v časniku marske kmetijske družbe — so glive okoli vrat in iz tal tako neznano zlo rastle, da sem mogel vrata vsako drugo leto, pod pa vsako četerto leto popravljati, tudi oboknice so mi razdevale te škodljivke; vse sem poskušal, kar koli mi je kdo svetoval, pa vse je bilo zastonj, — sol mi je sedaj vse pregnala. S soljó se pa ravná takole: glivavi kraji se močno s soljó vribajo in potem s soljo še potresejo, ktera se kmali raztopí, da so osoljeni kraji več dní mokri; glive se ne prikažejo več na tistem mestu; preselujejo se sicer dalje, pa tam se ravná ravno tako ž njimi, dokler se popolnoma ne preženejo. Okoli podbojev naj se sol zmeša z vgašenim apnom in potrese v vse stike in spoke.

(Od reje češpelj (sliv) kaj). Govorili smo v našem listu že nekterikrat od češpelj in jih priporočali. Čujmo, kaj od njih tudi drugod pravijo. Časnik salcburške kmetijske družbe piše v tem sledeče: „Ker češplja ne terja od gospodarja, da bi si dosti za njo prizadeval, čeravno činž za mesto, ki ga ji za njeno rast odloči, obilno poplačuje, porajtajo gospodarji malo na to koristno drevó in vejo le takrat za-nj, kadar je polno sadja. Ni tedaj čuda, da se vidi malo lepo izrašenih češpelj, dosti več pa krevelj, ktere, čeravno še mlade, že kažejo, da jih bo kmali konec. Taka nemarnost je res greh, pa tudi velika škoda, ki si jo gospodar sam sebi dela. Češplja sama sebi prepušena in zapušena od gospodarja ne more toliko roditi, kolikor bi rodila, ako bi se gospodar le včasih na-njo ozerl. Češplja je sicer drevó iz gorkeje Azije, tam je doma, pa sedaj je razširjeno po vseh evropejskih deželah. Češplja potrebuje le srednje topel kraj, to je poglavitna reč; — v merzlih krajih ne raste ali pa je sad njeni kisel, kteri v merzlih poletjih še ne dozorí ne. Kjer pa so kraji le srednje gorkote, pa rada raste. Naj se le poskusi, če so tudi oče rekli, da tù ali tam ne rastejo. Sto rečí, od kterih se je govorilo, da ne morejo biti, so sedaj vendarle. Ker raste srednje dobra hruška ali dobra jablana ali cepljena češnja, tam raste tudi češplja. Zemlja naj je kakoršna koli, da le ni preslaba, ne premokra pa tudi ne presuha, ne čisto ilovčnata, in da ne stojí češplja preveč v senci med visokimi in košatimi drugimi drevesi. Gotovo pa je, da v dobri vertni zemlji zrastejo češplje lepše in debelejše, zato je pametno, boljših sort posaditi v taki vert, kjer je zemlja dobra; pa tudi poleg plotov rastejo rade. Le ob prav merzli zimi brez snega zmerznejo.

Starozgodovinske čertice.

O božanstvu Korsa. (Konec.)

Spisal Davorin Terstenjak.

V gori navedeni versti iz slova „o plku Igorovem“ smo vidili, da je Vseslav kot volk cesto predbežal, to je, prišel je do tempeljna Korsovega pred solnčnim izhodom še ponoči.

Volk je znamenje nočne teme, zato v indiškem spisu Nirukti stoji po Kuhnovi [1]) prestavi: „Aus dem Rachen des Wolfes ihr wahrhaftigen Führer habt ihr im Kampf die Morgenröthe befreit und den klagenden Kavis“.

Tudi v nordiškem basnoslovji se peljata volka za solncem in mesecem, in se grozita ju požreti [2]).

Sedaj razumemo, zakaj Polaci o prazniku Kolede [3]) nosijo mertvega volka od vesí do vesí. Koleda je hči solnca, solnce pa je po zimskih solncostajah ušlo temam megel, ktere volk zaznamlja.

Kavis je priime božanstva Savitar. Savitar = Sobotelj — Sobotar pa je priime solnca, toraj Kavis ni druga kakor solnce.

[1]) Kuhn v „Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache“, herausgegeben von Dr. Hoefer I. 381.
[2]) J. Grimm „Deutsche Mytholog.“ II. 668.
[3]) Glej Linde-tov „Slovnik“ besedo „Koleda“.

Indiškega Kavisa najdemo v litevskem basnoslovji pod imenom Kavas [1]), sicer že kot božanstvo boja, ker solnčni bog je tudi bog boja; vendar se je izvirno Kavas častil kot solnčno božanstvo, ker se mesec sušec (Martius) velí Kavas in s tem mesecom se začenja litevsko novo leto.

Solnce se tudi velí Bhaga, in ne samo v tako zvanih zagvozdnih napisih (Keil-Inschriften) je bhaga priime Ahuramazda-ta (Ormuzda), božanstva luči, temuč tudi v Rigveda-tu se omenja božanstvo Bhaga, ktero Sâyana s Surya-tom, to je, solncem enači. S tem indiškim Bhaga-tom se ujema slovenski Bog. Koronika je bhâ, „lucere, splendere“ kakor besed dêva, deus, glagolna oblika div „lucere“. Pa kakor je iz div postalo: divus, dives, divitiae, tako iz bhâ, bhaga, bog, in bogatstvo primeri vediško (v Rigvedi XXIV. 5.), „bhaga bhakta, thesauros possidens“.

Sem spada tudi slež̌koslovansko božanstvo Bohuta = Bogota v človečji podobi ali s kozlovima rogama in kozlovo brado, v roki pa deržeč rinko v znamenje moči [2]).

Narodski in jezični otoki med Slovenci.

2. Čiči.

Ker so „Novice“ že mnogo prinesle od Čičev, in se mi je vse to še nekako pomanjkljivo dozdevalo, sem se postopil za to stran poprašati slavnega zgodovinarja za Primorsko, dr. Kandlerja v Terstu, do kterega sem od nekega visokega gospoda dobil priporočenje. Prav prijazno mi je učeni mož marsikaj odkril zastran zgodovine naših krajev, od Čičev pa mi je povedal to poglavitno reč.

Čiči niso kaki prišlici poznejega časa, kakor bi kdo utegnil misliti, ko bere, da v 16. stoletji so se mnogoteri ptujci naselili v Istri, pribežijoč pred turško silo, ampak star tukajšen polatinčen narod so oni, kteri se je ob svojem času pomešal s Slovenci. Njih jezik je prav za prav vlaški ali rumunski, to je, latinski pomešan s slovenščino, vendar bolj čist je, to je, več ima prave latinščine kakor jezik Rumunov poleg dolejne Donave, v Banatu, Valahíi in Moldavi in v Erdeljski; da bi bili vmes celtiški ostanjki, še ni dokazano. Da je pa njih jezik močno v rodu z rumunskim, izgled letó: dr. Kandler je nalašč naprosil častnika rumunskega rodú, naj bi se po svoje poskusil pogovoriti z nekterimi Čiči, in glej! lahko se je z njimi porazumel. Drugi pot je bilo, da je neki častnik peljal vojaških novincov iz Banata skozi Čičarijo; kmali so se ti Rumuni pobratili s Čiči, in častnik je naglo hitel naprej s svojo trumo, ker se je jel bati, da bi se njegovim novincom po bratovsko ne dala priložnost pobegniti od vojaštva. Govorí pa se vlaški jezik v Žejanah, nekaj v Munah, tudi pri cepiškem jezeru v Sušnjevici, Berdu in Vinodolu, kdaj je bil navaden še v Buzetu in drugod.

Toliko tedaj po ustih tacega moža, kot je dr. Kandler.

Po svoje bi jez pristavil letó: Naj bi se kteri gospodov, ki znajo čiški jezik, postopil ga bolj natanko preiskati po njegovi tvorini in njegovih oblikah, ga primeriti z latinskim, slovenskim in rumunskim. Preiskal naj bi tvorino ali besede čiškega jezika, kakošnega rodú da so, latinskega, slovanskega, ali morebiti celtiškega ali pa staroilirskega, arbanaškemu podobnega. V pojasnjenje tega naj omenim, da navadni rumunski jezik ima štiri dele latinskih korenik, in en del slovenskih, kakor piše dr. Rapp (Vergleichende Grammatik der indoeurop. Sprachen). Latinske in slovenske korenike se kmali spoznajo; na pr. baserike, cerkev, je latinska ali prav za prav gerška basilica; pas dormi, pojdi spat, je ljudskolatinsko passa dormire; domnu roga, Boga moliti, je latinsko, Dominum

[1]) Narbutt „Dzilje narod. litevskiego.“ I. 12. 298.
[2]) Glej Vollmer „Mythol. Lex.“ besedo „Bohuta“ in pa Tafel XXI. Nr. 76.

rogare; mušate fetice, lepa deklica, je morebiti slovensko možata ali možka detica; astez, danes, bi se morebiti primeriti dalo z italijanskim a stesso giorno; pere, kruh, pa se ne enači lahko z latinskim panis. Se vé da v takem priličevanji čiških besed se človek ne smé prenagliti; zlasti pri bolj neznanih besedah bo prav obilniše prevdarjati; morebiti so ravno na celtiški ali arbanaški jezik obračati. Dalje naj bi razumen jezikoslovec preiskal in pretehtal oblike čiškega jezika: ali so latinske ali slovenske ali celó arbanaške; v pojasnjenje tega naj povém, da po dr. Rappu se rumunski jezik v imenih ravná po arbanaškem, ter na koncu prideva člen, v glagolih pa se opoteka med slovanskem in latinskem. Na pr. v besedi pas dormi, hodi spat, se jasno kaže latinska oblika prikratena; domnu, gospoda, je spet prikratena latinska dominum. Za ložje primerjanje bi pomagala ktera dobra slovnica rumunskega jezika, kakoršnih se današnji čas ravno ne pomanjkuje. Se vé, da vse to preiskovanje ne bo delo samo enega dnéva. Hicinger.

Drobtinice za kratek čas pa tudi za poduk.

Bog daj bebcom pamet! (Dalje.)

Ta-le je res prav smeha vredna. — Neka žena pride ob mleko, da ni imela s čim otročiča dojiti. In ko se lajhar v hišo pritepe, mu žalostna žena svojo nesrečo toži! Lajhar pa ji pravi: „jez vam vém za lék, pa ga ne smém razodeti. Ako bi ga razodel, bi človeka, ki vam je zacopral, skončati mogel; tega pa vendar ne smém“. „Kaj“ — pravi ženini mož — „če copernika pri ti priči precej zlod vzame, mi ne bo žal za-nj! Le povejte pomoček, prijatel! precej vam rad odštejem, kolikor terjate za to“. -- „Spod pet rajnšev vam ne morem tega storiti“ — pravi rokomavhar — „in le s tem terdim pristavkom, da me nikomur ne ovadite“. Mož poskoči in pritišal mu je dnarce v pestéh. „Pojte“ — pravi potepúh — „in prinesite mi železno štango, da na voglu hiše luknjo napravimo; poprej pa jo bomo djali v ogenj, da se dobro razbeli. Vi, mati! pa se malo pomolzite, potem se bo mleko v luknjo zlilo, in luknja z razbeljeno štango zamašila. Coperni človek, bodi mož ali žena, bo potem naglo pri vama. Al Bog vaji obvari, da bi mu dala kak odgovor. Po vama bo, ako zineta le besedo. Če mu pa ne dasta nobenega odgovora, se bo na kose razletel, in mleko bo vaše“. — Rokomavhar, ko vidi, da sta mož in žena iz hiše, jo pobriše, kakor da bi mu za petami gorelo. Mož se je dnarjev znebil, žena pa kakor pred, tudi potem ni imela s čim otroka dojiti. —

V neko bližnjo vas se pritepe tudi neki rokomavhar poleti v nar hujši suši, in obeta ljudém, ker so že od nekdaj zavolj suhotnega in skalnatega kraja za vodo perste lizali, da jim hoče vodnjak (šterno) skopati, da nikdar več ne bodo vode stradali. — „Ali niste osli“ — jim pravi — „ker imate ravno na sredi vasí, 6 čevljev globoko, nar lepši izvirek, da vode stradate in jo tako deleč nosite? Napraviti vam hočem vodnjak, da ga bote veseli“. In res obesel jim je bil žabico na očí. Nad pol leta so mu merho pasli in okoli sto rajnšev zmetali, in vendar ni hotel izvirek na dan. Sosesčani to viditi, da jih potepúh za nos vodi, začnejo hudo mermrati; ko lajhar to sliši, se zbojí, da bi mu gerbe ne naklepali, in natihoma ga je bila neka noč pozobala. Ljudém so se očí prepozno odperle, in namesti da bi svojo neumnost so le rokomavharja preklinjevali. —

Še ena druga mi v glavi brenčí in me ko tern v pêti bôde, da si ne vém kaj, jo našim ljudém za pokušnjo postaviti, da bi se jim očí odperle, kaj so rokomavharji. — V neki vasi sta imela mož in žena deklico, okoli 12 let staro. Ta deklica je že iz zibelike bila polna nabogljivosti, torov in revšine; naposled se je še rak pod nosom loti. Mati nje pa je bila — ne morem drugač reči — prava svinja. Hiša je bila polna gnjusobe, smradú in blata, kakor kak svinsk hlev in ni se čuditi bilo, da so večidel, posebno pozimi vsi sploh po hiši bolehali. Želodec se mi še v meni oberne, ako se spomnim, kakošna je baba hodila. Njeni mož, precej vedre glave, se je večkrat čez to pritožil in večkrat rekel, da mu „ni treba gnoja na njive voziti, spomladi grém le s svojo babo na-nje, pa jo popleševa dvakrat gori in doli, in toliko gnoja odletí, da je vse pognojeno, in raste za njo, da je kaj“. — Akoravno nesnažni so bili vendar premožni ti ljudjé. Le križ z otrokom, ta jim je grozno prigreval, dekle ni moglo živeti ne umreti, pomagati pa ji nihče ni vedil. — Ravno tistikrat se neki plajšar po bližnjih vaséh potépa, bahaje se, da vé ozdraviti mnoge bolezni. Mož bolne hčerke to zvedši, pošlje nautegoma posla po tega plajšarja. Ni se dal, se vé da, dvakrat klicati. Pridšemu oče vesel roko podá, pa mu pravi: „že dolgo ajamo tega otroka, al ni ga človeka, da bi pomagal. Od vas pa slišim, da ste posebno srečni pri boleznih. Ozdravite mi tega otroka in obljubim vam mošnjo ostro podkovati“. V roke si sežeta in rokomavhar prične svojo srečo. — Ali kako, Bogú se usmili! Berite in jokajte z menoj! Napravi si štupo iz peklenskega kamna in mazilo iz hudičevega olja. S tem je potresal in mazal rane ubožne sirotice. Deklica prevpije in joka dan in noč v strašnih bolečinah, da ni bilo slišati gromečega Boga! Hodil je ta pačúh več tednov ozdravljat tega otroka, in kadar je v hišo stopil, je dekleta skorej od straha božjast zlomila. To je tako dolgo terpelo, da deklica onemore, in pod roko plajšarja dušo Tistemu izročí, ki si je za dan razodenja zapisal na dlan svoje pravíce, ljudomorcem dati večno plačilo. — Kaj pa je djal rokomavhar, kaj se vam zdí, ko mu je deklica pod rokami umerla, in se staršem jele očí odperati? — „To bi mogli že popred vediti, da tudi jez vam ne bom čudežev delal. Sem storil, kar mi je bilo mogoče, več pa človek storiti ne more in tudi ni njegova dolžnost“. Po palici seže, ki je v kotu hiše slonela, se ogoljufanim staršem namuza in šel je rakom žvižgat! — Te prigodbe sem jez sam živa priča. (Konec sledí.)

Slovanski popotnik.

* Nemško-slovenskega slovnika je natisnjenih že 50 pôl, ki segajo blizo do konca pismenke H (Hüttengezäh).

* Od nemško-horvaškega slovnika Šulekovega je nedavno prišel na svetlo 6. zvezek (60 pôl) do besede „Naturgewalt“.

* Družtvo sv. Mohora šteje sedaj 1081 družtvenikov, kteri letos razun „Drobtinic“ dobijo še dvé knigi: ena obsega zbirko lepih zgodovinskih povestic, druga se zove „Elizabeta ali pregnanci v Sibirii“.

* Gosp. Navratil je poklonil en iztis svojega delca o glagolih („Beitrag zum Studium des slav. Zeitwortes“) prezvišenemu knezu in škofu ljubljanskemu, ki so se mu za ta poklon v lastnoročnem pismu prijazno zahvaliti blagovolili rekši: „da jih je delo to močno razveselilo, kakor se radujejo vselej, ako slišijo ali vidijo, da se kdo Krajncev pridno vêde na znanstvenem polji“.

* Od nevtrudljiviga gosp. Šuleka je že tudi na svetlem „Prirodopis za nižje realke“, ki ga je iz nemškega po F. X. M. Zippe-u, kakor „Neven“ terdi, kaj izverstno prestavil v horvaški jezik in si s tem delom sopet lepe zasluge pridobil ne samo za šolsko mladino, kteri je napravil verlo koristno knigo, temuč tudi za knižtvo horvaško v občé, ktero je obogatil z novim delom. Popisane so v tem učevniku (Lehrbuch) vse tri carstva natore: živalstvo, rastlinstvo in rudstvo, in sicer tako, da ni premalo pa tudi ne preveč rečenega od nobenega carstva, ampak ravno toliko, kolikor je za šolsko mladino v nižjih realkah in gimnazijah potrebno, pa koristno tudi za vsakega preprostega človeka, kteri želí od stvarí na svetu kaj več vediti. Prišle so na Dunaji pa tudi podobe na svetlo. ktere kažejo veči del v teh bukvah popisanih stvarí. — Tudi nam so take koristne bukve živa potreba. Delo bi bilo

sedaj po Šulekovi knigi napol ložje. Ali ni nobenega Slovenca, da bi se ga lotil?

* „Nar. Nov.“ pišejo, da je zgodovinopisec gosp. Ivan Kukuljevič Saksinski potujoč skozi Dalmacijo na Talijansko v Šebeniku 82 starih podobšin našel, ktere kažejo obraze horvaških kraljev od Porina do Štefana II., potem mnogih serbskih carov, bosniških kraljev in drugih slavnih možakov. Niso sicer podobšine te posebne umetniške vrednosti, toliko več pa so vredne iz zgodovinskega obzira, in so zagrebškemu muzeju predrag zaklad.

* Stolni dekan Zaderški gosp. dr. Ivan Matija Škarić nabira naročnike na sv. pismo starega in novega zakona, ki ga je prestavil iz latinskega v slovanski dalmatinski jezik in se bode v lični obliki in z našim navadnim pravopisom v ces. deržavni tiskarnici na Dunaji tiskati začelo, kadar bo 1000 naročnikov gotovih. Vsak mesec imata priti dva zvezka po 30 krajc. na svetlo, in v 3 letih hoče biti delo gotovo. Příporočali smo že v „Novicah“ važno delo; priporočamo ga vnovič vsem Slovencem, ki razumejo lepi slavo-dalmatinski jezik in ki zmorejo kakih 36 for., ker toliko bo celo delo veljalo.

* Na Dunaji pride na svetlo „Povest narodne dalmatinske književnosti“ od opata Ljubića v 2 zvezkih; cena vsaki knigi je 1 fl. sr.

* V Pragi je prišel na dan 4. zvezek „Povestnice ruske“ od Ritersberga; s petim delom bo doveršeno celo delo. (Sedmica.)

* V madžarskem lepoznanskem listu „Délibab“ je spisal B. Urhezi obširen sostavek o rusovskem pesništvu pod naslovom „Orosz költök“ (ruski pesniki). Pisatelj pravi, da je rusovska literatura od konca preteklega veka do danes se narastla kakor trava, in pravi dalje: „Kdor je bral Puškina in Lermentova, mora se začuditi silnemu bogatstvu rusovskega pesništva; rusovsko pesništvo ni nejaka travica spèržena s severnim mrazom, ampak je drevo, pod kterim se moremo lepo spočiti“. (Nar. Nov.)

Novičar iz raznih krajev.

Za popotne vojake (soldate) je od vseh Svetih letošnjega leta noter do konca aprila (malega travna) prihodnjega leta povračilo v dnarjih namesto živeža takole določeno: v doljni Avstrii se jim plača za to 10 kr., v Tirolih, na Marskem, na Teržaškem in Goriškem in pa na benečansko-lombardškem kraljestvu 9 kr., v Šlezii $8\frac{1}{2}$ kr., na Českem $8\frac{1}{4}$ kr., na Salcburškem 8 kr., na Štajarskem $7\frac{1}{2}$ kr., v okrajni Budimski na Ogerskem $7\frac{1}{4}$ kr., v zgornji Avstrii, na Krajnskem, Koroškem in v Požunski okrajni na Ogerskem 7 kr., v okrajni Krakovski in v mestu Lvovu $6\frac{3}{4}$ kr., v serbski Vojvodini in temeškem Banatu, na Horvaškem in Slavonskem $6\frac{1}{2}$ kr., v Dalmacii $5\frac{1}{2}$ kr., na Erdeljskem pa $5\frac{1}{4}$ kr. — Za knezoškofa v Briksenu (ki je tudi lastnik blejske grajšine na Krajnskem) je izvoljen korar Vincenci Gaser; iz Inšpruka se sliši, da je novoizvoljeni škof ljubljenec duhovnov in ljudstva. — Iz Bačke na Ogerskem se piše, da kar ljudjé pomnijo, ni bilo ondi tako dobre vinske letine kakor je letos; kodar so pridelali lani 40 veder vina, ga imajo letos 200; ker jim sodcev pomanjkuje, morajo mošt vlivati v suhe vodnjake (štirne). „Vedro novega vina“ — piše dopisnik v Pest. novine — „je čisto po nič, in, pravijo, da bo še cenejše“. Po tem takem ne bojo kupci le vina zastonj dobivali, temuč še kak nameček, da ga le vzamejo!! Iz Arada pa se piše, da bo vino kakor leta 1834 in 1846, pa malo malo ga bo, ker ga je toča veliko vzela. Čudno je to — pravi dopisnik — da druge leta je bilo že pred tergatvijo veliko kupca, letos pa še nihče ne praša za-nj, zato še tudi nobene cene nima. — Od Drave se piše časniku „Aufmerks.“, da prav obilo teče žlahna štajarska kapljica letos v sodce vinorejcem in da se poterjuje stari pregovor, da po 7 slabih letinah pride 7 dobrih. Sedaj je cena mošta še tako nizka, da se okoli Gleichenberga po 2, okoli Ptujega po 3 in pol do 4 gold., okoli Ormoža po 4 in pol do 5 gold. kupuje, cena sodcev pa čedalje bolj poskakuje; pravijo, da bo vino tam 1848emu enako. — Tudi iz Dolenskega slišimo, da se letošnjemu vinu ni še pravi kup določil. — Rimska vlada je do konca septembra prihodnjega leta prepovedala, da se ne smé ne grojzdje, ne mošt, ne nizko (ordinar) vino, pa tudi jesih in sirov vinski kamen ne iz dežele peljati, zato, ker tergatev ni dala čez domačo potrebo vina. — Napolitanski kralj je že odgovoril, da ne storí, česar se terja od njega. Na to se je oglasila francozka vlada v svojem vladnem listu „Moniteur“ in razlaga z ojstro besedo, kar vès svet vé, da se napolitanska vlada nikakor noče udati; po tem pa z rahlo besedo dostavlja, da ste francozka in angležka vlada primorane prijazno zavezo z vzajemnimi poslanci raztergati in vojne ladije pripravljene imeti za kako nevarnost Francozov ali Angležev, kteri prebivajo na Napolitanskem; „v luko napolitansko pa ne bojo jadrale, da nihče ne bo kaj krivega podtikoval temu početju; če pa se napolitanska vlada zmodri, bote zedinjene vladi rade staro prijazno zavezo spet ponovile“. Za sedaj je po tem takem se spreletela huda ura, ki je žugala Napolitancem. — Tudi vladni avstrijanski list „Oest. Corr.“ se je oglasil zoper hrup francozkih časnikov o zadevah Moldave in Valahije dokazajoč, da ima Avstrija še armado tam zato, ker ima pravíco do tega po 31. členu parižke pogodbe. — Na Španjskem bo stopil konkordat od leta 1851 spet v veljavo, in po tem bo preklicana tudi že doveršena prodaja deržavnih in cerkvenih lastnin. — V spomin kronanja rusovskega cara je kovana zlata in sreberna svetinja, ktera kaže na eni strani podobo carovo, na drugi ruskega orla z opisom „Deus vobiscum!“ (Bog z Vami!)

Národna iz Kléč.

Anzelj imel lepo ženó,
Pa se je vedno bal za njo,
Da b' mu ne bila vgrabljena.
Enkrat se je primerilo,
Da Anzeljna domá ni b'lo,
Da prideta popotna dva,
Popotna dva oba mladá,
Za sladko vince dajata
Alenčico napajata,
Tak dolgo zapeljavata,
Da sta jo sabo spravila.
Ko je Anzelj domú prišel
Družino vjokano našel:
„Kaj vam pa je družina vi,
Ker ste tako vsi vjokani,
Ker ste tako vsi žalostni?“
„Nam bit' je noja vjokanim,
Nam bit' je noja žalostnim,
Nam naša mat' je vgrabljena;
Prišla sta k nam popotna dva,
Popotna dva oba mladá,
Za sladko vinco dajala
Naših mater napajala,
Tak dolgo zapeljavala,
Da sabo sta jih spravila“.
Tako jim Anzelj govorí:
„Ustanite berž hlapci vi,
Sedlajte mi konjičeka,
Konjiča moj'ga belčeka!“
Pripasal si je ojster meč,
Od meča jermen vis' r'deč;
Tako premočno mi zderčí,
Da ogenj mu spod nog perší,
Kamor deleč pridirjal je
Kjer most forlanskí zidan je,
Nad mostom kroka čeren vran.
„Le tiho tiho černi vran,
Ti bom kosilo dobro dal,
Da si ga bodeš sam jemal“.
Naprej naprej mi spet zderčí,
Da ogenj mu spod nog perší.
Kamor predeleč priderči
Proti deveti deželi
Tje k oštarii zidaní,
Na prag' oštirka stala je,
Šop ključev v roc' deržala je.
„Al 'mate kaj sladák terán?“
Mamo čez morje pripelján.
„Al v vaši hiši zidani
Za mizo pivcov kaj sedí?“
Za mizo sta popotna dva.
Popotna dva oba mlada,
Sebo 'mata žensko telo,
Žensko telo, močno lepo.
Anzelj v hišo berž hití
In tako pravi, govorí:
„Bog daj vam vsem veselim bit',
Bog vam pomozi jést' in pit'!“
Po tem potegne ojstri meč,
Obema verže glavci preč.
Alenč'ca prav': „gorjé, gorjé,
Oh, kaj bo kaj bo zdaj za mé?“
Na konj'ča k seb' jo posadí,
Po beli cesti zaderči.
Prehitro mi derčala sta
Do mosta spet forlanskega.
Nad njima kroka čeren vran,
Le tiho tiho černi vran,
Ti bom kosilo dobro dal,
Da si ga bodeš sam jemal,
Potem potegne ojstri meč,
Alenč'ci verže glav'co preč. —
Letó žené zapomnite,
K' svoje možé popuščate!

Zapisal M. V.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.